

поводження й характер діяльності майбутнього технолога і громадянина протягом усього життя.

Отже, формування основ екологічної культури випускників вищих технічних навчальних закладів здійснюється завдяки спеціальним навчально-виховним технологіям, що ґрунтуються на принципах аксіології. Їх сутність полягає у формуванні більш високого типу екологічної культури на основі забезпечення більш високого рівня сформованості екологічних цінностей та ціннісних орієнтацій студентів. Побудова такої системи еколого-ціннісних орієнтацій має закономірно-логічний поетапний характер: від доцільних для галузі знань екологічного спрямування до вироблення гуманного способу взаємодії з природою у професійній діяльності та у повсякденному житті.

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПІДРУЧНИКІВ ШКІЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

Степанюк А.В., Степанюк Т.О.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Найновіші дослідження хаосу і порядку в контексті сучасних уявлень про живу і самоорганізуючу систему Землі; переконливі докази існування необхідності та випадковості; модель нової самоорганізуючої “творчої” картини світу, яка включає всебічний взаємозв’язок усіх матеріальних, енергетичних та інформаційних феноменів; обґрунтування можливості стабільного розвитку людства лише в рівноважній біосфері переконливо свідчать про те, що самим важливим для виживання сучасної цивілізації є вирішення проблеми зміни людських цінностей. На їх основі необхідно здійснити формування стратегії поведінки в біосфері, структуру особистості, яка б приймала те, що мистецтво людського буття полягає в дотриманні правил, при яких сила самоорганізації в системах природи (включаючи і людський організм) може проявляти свою конструктивну дію.

Це зумовлює необхідність виховання в учнів належного рівня екологічної культури, системного, креативного мислення, формування їх природовідповідної поведінки. Однією з умов реалізації цих завдань на рівні навчального матеріалу (III рівень формування змісту освіти), на нашу думку, є зміна акцентів при конструюванні шкільних підручників з інформаційно-знанієвої на діяльнісну та особистісно-орієнтовані моделі навчання. Розв’язання проблеми здійснюється під гаслом “Пізнання задля життя на планеті Земля”, основна ідея якого полягає в усвідомленні себе складовою частиною природи й того, що всю свою діяльність і поведінку необхідно підпорядкувати інтересам систем вищого рівня (сім’ї, друзів, Батьківщини, Землі тощо). Якщо цього не відбудеться, то в природі включаються спрямовані механізми на приведення до норми або усунення тієї складової, яка перешкоджає її нормальному функціонуванню. Довести до свідомості учнів це положення, яке є основою стратегії поведінки, можливо шляхом формування у школярів цілісних знань про природу.

В змісті підручників доцільно розкрити основні правила діяльності людини, які б дозволили їй гармонійно співіснувати з природою та зрозуміти, що чиста вода, родючий ґрунт, придатне для дихання повітря в цілому формується природою, можливості якої не безмежні, і що людина не має права піднімати руку на те, що нею не створене. А саме:

➤ Усвідомлення цілісності природи та ієрархічного принципу її побудови; утвердження ставлення до Землі як до живого організму. На цій основі формувати в свідомості школярів домінуюче сприйняття довкілля, активне емоційно-ціннісне ставлення до нього, один до одного та до планети Земля.

➤ Внутрішнє сприйняття концепції біоцентризму, яка визнають рівноцінне право на існування будь-якого організму чи інших біологічних систем, що складають біоту планети Земля; усвідомлення життя загалом та окремих його форм як найвищої цінності.

➤ Формування почуття відповідальності за свої вчинки перед сучасним та майбутніми поколіннями людей. Від того, що ми робимо і чого не робимо сьогодні – залежить чи буде в наступного покоління майбутнє. Основою нашої поведінки повинно стати правило жити в умовах, які визначає нам природа, пізнавати її закони і, відповідно до них, коректувати свою поведінку.

Ці положення доцільно взяти за основу при доборі змісту навчального матеріалу, що розкриває змістові лінії освітньої галузі «Природознавство»: закони і закономірності природи; методи наукового пізнання, специфічні для кожної з природничих наук; екологічні основи ставлення до природокористування; екологічна етика; значення природничо-наукових знань у житті людини та їх роль у суспільному розвитку; рівні та форми організації живої і неживої природи, які структурно представлені в загально-природничому компоненті освітньої галузі.

Описаний підхід до екологізації змісту шкільних підручників з навчальних предметів, які належать до освітньої галузі «Природознавство», дозволить частково усунути суперечність між новітніми досягненнями науки екології та сучасним станом їх імплементації до змісту освіти школярів.

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У США

Щур Н.М.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Аналіз концепції природничої освіти та біологічного компоненту стандартів шкільної природничої освіти у США [1, 2] свідчить про те, що однією із характерних ознак системи середньої освіти цієї країни є екологізація шкільного курсу біології. Це відбувається шляхом інтеграції у зміст шкільної біологічної освіти екологічної складової. Відповідно до вищезазначених документів, ядро біологічних знань учнів формують чотири складові, а саме: від молекул до організмів: структура, процеси; спадковість та мутації; біологічна еволюція: подібність та різноманіття; екосистеми: взаємодія, енергія, динаміка.